

Kandletutvustus

Kannel on eesti, soome, läti ja leedu rahvapill, tema iga ulatub paari tuhande aastani. Kust on kannel algselt pärit, pole kahjuks täpselt teada. Algupäraselt oli kandlel 5...6 keelt. Järk-järgult muutus pill suuremaks ning 20. sajandil kujunes kannel kontsertinstrumendiks, mille ulatus katab ligikaudu neli oktavit.

Mainitud nelja maa kontsertkanded on erinevad – neil on erinev ulatus ning kasutusel on erinevad mehhanismid pooltoonide mängimiseks. Eesti kandle suurim eelis seisneb selles, et tegemist on *kromaatilise* instrumendiga – igale noodile vastab oma keel (teised kandletüübid kasutavad pooltoonide mängimiseks harfile sarnanevat mehhaanilist süsteemi). Seega pole kirjutades eesti kandlele olulisi piiranguid, et kasutada kõiki kromaatilisi noote.

Keeled asetsevad kerge nurga all, nii et pilli paremal pool on “valgete klahvide” noodid veidi kõrgemal, vasakul pool vastupidi. Kandle keskosas on keeled enam-vähem samal tasemel. Keeled on metallist.

Ulatus

A - a³

Mänguviis

Kannelt mängitakse horisontaalses asendis, mängija alati istub. Mängimisel on mõlema käe sõrmed on võrdselt tähtsad. Väikseid (5.) sõrmi peaaegu ei kasutata, sest nad on teistega võrreldes suhteliselt nõrgad. Seepärast on võimalik mängida kuni 8-häälseid akorde või arpedžosid. Aeglasemad arpedžod võivad olla ka pikemad – käed tõstetakse mitmeid kordi üksteisest üle. Suurim võimalik intervall esimese ja neljanda sõrme vahel on üldiselt deetsim.

Kandle mängutehnikaid võib mitmes suhtes võrrelda harfiga - mõlema pilli keeli tõmmatakse sõrmepeadjaga, mõlemad kasutavad sarnaseid tehnilisi võimalusi nagu flažoletid, arpedžod, glissandod. Kandle kõla on metalsem, kandvam, harfil pehmem. Kõlaliselt on kandlele võibolla kõige lähemal kesk-aegne psalteerium või saksa-austria tsitter.

Erinevad artikulatsioonid ja summutamine

Kandlel on võimalikud samad artikulatsioonid, mis teistelgi pillidel: *legato*, *staccato*, *lasciare vibrare* jne.

Kandlele on iseloomulik tema pikk kõla. Seepärast mängib keelte summutamine mängutehnikas olulist rolli (eriti klassikalises muusikas). Kaasaegne muusika kasutab pikka kõla tihti teadlikult ja nootidel lastkse heliseda kuni nende loomuliku kustumiseni. Kandle *staccato* on oluliselt tervam kui harfil.

Eritehnikad

- *glissando*

Glissandosid võib mängida mõlemas suunas (üles või alla) kas kromaatilisel või diatooniliselt, tõmmates sõrmedega üle keelte. Glissandod mängituna sõrmeküünega kõlavad tervamalt ja läbitungivamalt, sõrmepadjaga - pehmemalt.

- *slides*

On võimalik mängida ka “päris” glissandosid (i.k. *slides*), liigutades ühe keele peal mingit metallet (nt. häälestusvõtit). Samuti on võimalik mängida ühe keele peal libisevaid meloodiad, teatud määral sarnaselt havai kitarrile.

- *flažoletid*

Enim kasutatakse ja kõige paremini kõlavad oktaav-flažoletid. Tavaliselt kirjutatakse, mis noodilt oktaav-flažoletti mängitakse, mitte mis tegelikult kõlab.

- *summutatud kõlad*

Kui katta mängitav keel kergelt teise käega, tekib omapärane, õrn, veidi tuhmi häälega kõla. Seda märgitakse tavaliselt väikse ristiga (+) noodi kohal. Seda efekti saab kasutada ainult suhteliselt pikkadel nootidel või aeglases tempos.

- *mängimine roobi lähedal*

Tavaliselt on kandle kõla kõige kandvam, kui keelt tõmmatakse umbes selle keskkohast. Kui tõmmata aga roobi lähedalt, tekib tervam, nasaalse iseloomuga ja kiiremini kustuv heli, mis meenutab teatud määral klavessiini.

- *küünehääl ed*

Nootidele võib anda tugevaid rõhkusid, kui tõmmata neid sõrmeküüntega.

- *tambora*

... tähendab lüüa keeli peopesa või käelaba küljega. Tulemuseks on suhteliselt raskelt määratava kõrgusega klaster.

- *sõrme libistamine basskeelel*

Kui libistada sõrme või sõrmeküünt mööd mõnd madalat, mähisega keelt, tekib eriline vihisev või vilisev heli, mille kõrgus on ebamäärane.

- *koputused pilli korpusel ...*

... panevad helisema kõik keeled.

- *poogna kasutamine ...*

... on võimalik kahel alumisel ja kahel ülemisel keelel.

- *“ettevalmistatud” kannel*

Keeli võib “prepeareerida” kasutades traati, kirjaklambreid, münte, paberit jne. keelte vahel. See annab laiad tämbrilised võimalused, kuid heli kaotab palju oma kandvusest.

Dünaamiline skaala

Kannel on suhteliselt vaikne instrument. Ta pole küll nii intensiivse kõlaga kui enamus klassiklisi pille, kuid tänu oma erilisele tämbrile, on ta erinevates pillikombinatsioonides siiski kosta. Kõige võluvam ja nüanssiderohkem on kandle *piano*-sfäär.

Kandle erinevad oktavid on veidi erinevate dünaamiliste võimalustega. Kuna teisest oktavist ülespoole on kandle keeled suhteliselt lühikesed, on nad ka vaiksemad - väga raske on panna neid kõlama tõeliselt *fortes*. Parimat kõlajõudu on võimalik saavutada 1. oktavi piirkonnas.